

ספרים וסופרים

לילה שחור משחור

אדגאר הילזנראט, מניצולי השואה החי עמנו כיום בניו יורק, היה בן 13 כשגורש עם הוריו מגרמניה ונתגלגל עד לגיטו של מוהילב שבאוקראינה. הוא חיבר עתה ספר בשם „לילה“*) שבו אין הוא מקדיש שימת לב רבה לנאצים ולעיוזיהם, כי אם לקרבנותיהם. הוא מתאר את הזוועה של הימים ההם מזווית-הראות של ההשפלה וההרס של הגוף והנפש שנגרמו לקרבנות הנאצים, ועם זאת אינו פוסח לחלוטין על קרני אור מועטות של גילוי אהבה, מסירות, טוהר ומידת החסד.

הילזנראט אינו הראשון שבחר בשם „לילה“ לתיאורה של התקופה השחורה משחור בתולדות האנושות, שנות המלחמה וההשמדה, שבה ביקש איתו אשמדאי למחוק את דמות האדם, שנברא בצלם, ולהשפילו עד דכא. אולם הוא הנהו אחד המעטים, שעברו עליהם ימי הילדות בתופת של היטלר ושיצאו מאש התופת מחושלים ומלאי רצון עז להעיד עדותם קבל אנושות אדישה, או מתעלמת ביודעים, מן הזוועות.

אין הילזנראט מספר-אמן, או סופר היודע להלביש את העובדות מחלצות של לשון וסגנון. סגנונו ריאליסטי ופשטני ותיאורו יבש. אולי דווקא משום כך הדברים מועזים יותר מכל סיפור-בדים אמנותי שאפשר להעלותו על הכתב. הדברים כמעט שלא ייאמנו, אבל ניכרים דברי אמת ורישומם עז ביותר. המלומד ג'ופריי גורר כתב בימים אלה, כי עול עושים לזאבים באותו פתגם רומאי קדום, כי „זאב האדם לאדם“, שהרי אין הזאב טורף זאב; הוא טורף רק את שאינו בן מינו, והיפוכו באדם ובעכברוש. ימי השואה לימדונו לקח מר על האדם ותהומות שקיעתו. „לילה“ הוא ספר עדות לשקיעה זו, והחושך שבו מאפיל על קרני האור. חבל רק שבחר המחבר בצורה הסיפורית ולא שמר על הצורה התיעודית-עובדתית. אין לך ספר יותר מועז מספר עדות נאמן.

*) Edgar Hilsenrath: *Night*, Doubleday & Co. New York, 1966, \$7.95.